

פ. מ. דוסטויבסקי

החטא ועגשו

רומן בששה חלקים עם אפילוג

תרגם

י. ח. ברנר

הוצאת אברהם יוסף שטיבל

ירשה, תרפ"ד

חלק ראשון

I

בראשית ירח יולי, בעונת-הם תקיפה, לפנות ערב, יצא החוצה איש צעיר לימים ממדורו הקטן, שהיה שְׁכּוּר לו מאת אחד מגְּרֵי הסמטה ס., ובמתינות, כְּאֵלוּ היה תוהה ומפקפק בדבר, כּוֹנֵן צעדיו אל גשר ק.

השעה שְׁחָקָה לו לאיש להמלט מפגישה את בעלת-דירתו על המדרגות. מדורו הקטן של היוצא נמצא סמוך ממש לגג הבית הרם, בעל חמש הַיְיִוִּטוֹת, ודומה היה אותו חדר יותר לארון מאשר למעון. והנה בעלת-דירתו, שממנה שכר את החדר הזה, יחד עם סֵדֶדֶת-צֶהָרִים וְשֵׁרוֹת, שְׁכָנָה בדיוטה תחתונה מזו, במעון מִיָּחָד, ומדי צאת האיש החוצה, היה עליו לעבור על-כרחו אצל מטבָּחָה, של בעלת הדירה, זה החדר, שפָּתְחוּ היה כמעט תמיד פתוח אל עבר המדרגות. ובכל פעם, מדי עֲבוּר האיש הצעיר עליו, היתה אֶתּוֹ איזו הרגשה חולנית ופחדנית, שהתפַּיֵּשׂ מפניה והתפְּוֹץ מתוכה. הוא היה עמוס בחובות-מִמּוֹן הרבה כלפי אשה זו והיה חושש להפְּגֵשׂ אתה פנים.

לא מפני שהאיש היה בטבע כל-כך פחדני ונופל-ברוחו; אדרבה ואדרבה, דוקא לא-כֵּן; להפך. אלא שזה זמן-מה שמעמד נפשו היה מְתוּחַ ומִעֵיֵן רוח של מרה-שחורה הִשְׁרָתָה עליו. הוא התכנס לתוך עִמְק עִמְקוֹ ובקש בדידות במדה כּוֹז, שכל פגישה, איזו שהיא, הטילה עליו אימה, - לא רק הפגישה עם בעלת-ביתו. הוא היה מְדַכְדֵךְ-עֵנִי; אפס כי גם מצבו הדחוק חדל בעת האחרונה מהיות לו למועקה. עסקיו ההכרחיים שוב לא העסיקוהו, והוא מאן

לדעתם כל-עקר. בעצם הדבר לא חשש כלל לשום בעלת-בית שבעולם, ואפילו אם זו חרשה עליו מזומות להרע עמו, אולם לעמוד על המדרגות, לשמוע כל מיני שטות בדבר כל אלה ההבלים, שאינם נוגעים בכך אף כמלוא-נימה; כל אלו ההפצרות, כל אלה האימים, הקבלנות; ועם זה עוד להתהפך בפניה, להתנצל, לשקר – לא, טוב, טוב לו מזה להשתמט באיזה אופן שהוא, כשונרה זו, מעל-פני המדרגות ולחמוק, חמוק ועבור, לבל תשורנו עין. אמנם אימת-הפגישה מפני בעלת-חובו הפליאה הפעם גם אותו בעצמו, לאחר שיצא החוצה.

”לדבר כזה אני מתנקש, ובאותה שעה הנני מתירא מפני הבלים שכמו אלה! – אמר לנפשו בבת-צחוק משנה – המ... כן... הכל הוא בידי האדם, והכל הוא מאבד בידים רק מפני הפחדנות... זה משקל ראשון... ומה שמענין: מהו הדבר, שממנו יפחדו בני-האדם ביותר? מפני צעד חדש, מפני מלה חדשה שלהם הם מפחדים ביותר... אגב, הנני מפטפט הרבה יותר מדי. לפיכך אין אני עושה דבר – משום שאני מפטפט. ואגב, אם תמצא לאמר: לפיכך אני מפטפט – משום שאיני עושה דבר. הנה זה בחדש האחרון למדתי לפטפט, בשכני ימים ולילות שלמים בקרן-זווית שלי וחושב על... על ביצה שלא נולדה. והרי... למה אני הולך עכשו? כלום הנני מכשר לעשות זאת? כלום באמת ובתמים אני חושב על זאת? אין זה באמת ובתמים כלל וכלל. כך, מתוך דמיון סתם, הריני משעשע את עצמי; שעשועים! שעשועים – ותו לא מידיו!”

להט-החם בחוץ היה כבד מנשוא; נוספו עליו ההבל והדחק; מסביב, מסביב – סיד, עצים, אבנים, אבק, ואותה כַּאֲשֶׁת-הַקִּיץ המיחדה, הידועה כל-יך לכל יושב-פטרבורג, שאין לאל-ידו לשכור מעון בנאות-דשא. כל אלה חִפְרוּ יחד וזועזעו עד-היסוד את עצבי האיש הצעיר, שהיו מְרַגְזִים גם בלאו-הכי. והצחנה הנוראה, שנשאה מבתי-המרוח, המְרַבִּים ביחוד ברבע-העיר הזה, והשְׁכּוּרִים, שנפגשו על כל צעד, למרות מה שהיום היה אחד מימי החל, – כל אלה השלימו את צבעי התמונה המאוסה והמעציבה. רגו של געל-נפש עמק מאד הבהיק לרגע בשרטוטי פניו הדקים של האיש הצעיר. (אגב אורחא: הוא היה יפה עד להלל; עיניו שחורות ונאות, שערותיו כהות-אדמדמות, קומתו למעלה מבינונית; דק וזקוף). אולם מהרה שקע כמו בתהום מחשבות עמקות ואף מְתָר, וגם יותר נכון לאמר, שכאלו אבדו לו עשתונותיו – וישא את רגליו וילך, מבלי שים עוד כל לב לאשר מסביב לו וגם מבלי כל חִפְץ לשים לב. רק לעתים רחוקות רטן דבר-מה בפני עצמו, מתוך אותו ההרגל לפטפוטי-מונולוגים, שזה רגע נתן תודה עליו לפני נפשו. ומיד הכיר, כי הרהוריו מתבלבלים לפרקים ושחלוש הוא עד מאד: הנה היום השני אשר כל אכל כמעט שלא בא אל פיו.

לבושו היה כל-יך דל וגרוע, עד שאֶחָר במקומו, ואפילו אדם מְלַמֵּד בעניות, היה מתפיש לצאת יומם בקרעים כאלה. אמנם, הרחוב הזה היה מאותם הרחובות, שבהם קשה להפליא את מי-שיהיה באיזו תלפשת שתהיה. קרבת מגרש-החציר, שפעת הבתים הידועים וכל אותו הישוב של פועלים ובעלי-מלאכה, הדחוק והצפוף בתוך המבואות והסמטאות שבלב פטרבורג, – כל זה נתן מין גִּוּן מיוחד לתמונה הכללית וערבב בה לפעמים מיני בריות כאלו, שמוזר היה, אלו השתוממו באותו מקום למראה כל פרצוף, ויהי מְפֹלֵא כמה שיהיה. ברם, כל-יך

החטא ועונשו

הרבה בוז וצער נָעַרם כבר בלב האיש הצעיר, עד שלמרות כל מדת־בישנותו, שהיתה אצלו לפעמים חריפה יתר על המדה, לא נכלם כלל וכלל בלכתו עתה בחוץ קרוע ובלוי־בגד באפן שכוה. מובן, שאין הכתוב מדבר בהפגשו עם איזה מִפְרָא או עם רַע מלפנים, שכלל לא אהב להפגש עמם... אלא, בינתיים, כששכּוֹר אחד, שהיה מובל באותה שעה מי יודע בעד מה ולמה בעגלה גדולה רתומה לסוס־משא גדול, צעק אליו פתאם מדי עברו: "אי לך, מגבעת אשכנזית!" ונתן עליו קולו בכל פֶח גרונו, והורה עליו באצבע, - אז התיצב האיש לפתע ואחז ברטט במגבעתו. המגבעת הזו היתה גבוהה, עגלה, כעין אלו שהנגרים חובשים לראשם, רק קרועה ובלויה כלה, צהבה לגמרי, נקובה, חלולה ומלאה כתמים, בלי שוליים, יוצאת דפן ונטויה לצדדין. ואמנם, לא כלמה, כי־אם רגש אחר לגמרי, הדומה גם לפחד, תפס אותו.

- ידעתי זאת מראש! - דובבו שפתיו מתוך מבוכה - מראש חזיתי זאת! רעה חולה היא, שאין למעלה הימנה! הנה לך איזו טפשות, איזו קטנות שבקטנות, והיא היא שיכולה לבלֵע את כל מִזְמָתִי! כן, במגבעתי יש יותר מדאי משום מראית־העין... מגחכה היא, ועל־כן נִכְרַת ביותר... לקרעי שלי יתאים כובע, ואם גם בלוי מִשָּׁן, אך לא מפלצת זו... אין חובש לראשו מגבעת שכוז; במרחק של פרסה יכירו בכזו, יזכרו... העֵקֶר שאחר־כך יזכרו, - והרי לך עֵד דוֹמָם. הוכחה. בַּדָּוֶן דִּדָּן דרוש, עד כמה שאפשר, לבלי התראות... הקטנות, הקטנות הן הנה העֵקֶר!... והרי קטנות אלו הן הנה המבלעות תמיד את הכל...

מתחז־חפצו לא היה למרחוק; הוא ידע אפילו, כמה צעדים אליו משער ביתו: שמנה מאות ושלישים בדיוק. מעֵשָׂה, והוא ספרם אחד לאחד, מתוך רבות מחשבות בלב. בעת ההיא עֵדִין לא האמין בעצמו במחשבות הללו ולא עסק בהן אלא מתוך שהן גֵּרוֹ אותו בקִּצְפָתָן המִגְנָה והצוּדָה. ברם עכשו, כעבור ירח ימים מאז, התחיל הוא להתיחס אל הענין באפן אחר, ולמרות כל הפוזמונות המִגְרִים בנוגע לחולשתו והעדר־האמץ שבו, התרגל כבר מבלי־משים לחשוב את "המזומה המִגְנָה" למפעל; אף־על־פי שגם עכשו עוד לא חדל לבלי האמין לעצמו. הגיע אפילו ליד־כך, שעכשו הלך לעשות נסיון למפעלו, ועם כל צעד וצעד הלכה סערת־רוחו הלך וחזוק.

בהתחמקות־לב רבה וברעד כל עצביו נגש אל בית גדול מאד, שפתל אחד ממנו יצא אל איזו חפירה והשני אל רחוב. - הבית הזה היה עשוי דירות־דירות קטנות ומלא היה אִמְנִים, סוחרים פעוטים ובעלי־מלאכות, תַּיִטִים, נְגָרִים, רקחות וטבחות, אשכנזים שונים, בתולות יצאניות, פקיד־יָדֵשׁוֹת נמוכים וכדומה. היוצאים והנכנסים במקום הזה רצו לכאן ולכאן כעכברים דרך שתי החצרות ושני השערים של הבית. כאן שָׁמְשׁוֹ שלשה או ארבעה שוערים. האיש הצעיר היה מִרְצָה מאד על שלא נפגש אף באחד מהם, ומבלי היות נראה לעין איש, מהר ועלה בכהרף־עין על המדרגות הסמוכות לשער מימין. סְלֵם־המדרגות היה אפל וצר, אך האיש כבר למד מאז לדעת את המקום הזה אל־נכון, וכל הסביבה מצאה חן בעיניו: בחשכה כזאת אין סכנה יִתְרָה גם במבט סקרני מן הצד, אם יבוא. "אם כבר אני מפחד כל־כך, מה היה אֶפּוֹא, אֵלּוֹ נזדמן באמת להגיע באיזה אֶפֶן לאותו מעֵשָׂה?... - חלפה מחשבת־אגב במוחו, בעלותו לדיוטה הרביעית. כאן חסמו בעדו את הדרך נושאי־סבל, שהוציאו רהיטים מחדר אחד. הוא ידע מקדם, שבחדר הזה גר אשכנזי, בעל־משפחה, פקיד: "זאת

אומרת, שהאשכנזי הלז עוקר דירתו מכאן, ובדיוטה הרביעית, היינו, בסלם-מדרגות זה ובעליה זו נשארתי הזקנה לבדה בדירתה... זה טוב... לכל אפן... – חשב הוא שוב וצלצל בפעמון אשר לדירת הזקנה. הפעמון השמיע קול רפה, כאלו היה עשוי מפח ולא מנחשת. הפעמונים שבדירות הדלות, הבלתי חשובות, עשויים כמעט תמיד כך. קול הפעמון הזה כמו שהוא כבר נשכח מאתו, ועתה היה לו פתאם הקול המשנה כמוזכיר דבר-מה וכמתאר איזו תמונה בהירה... הוא נרעד; רפו עצביו ביותר הפעם. כעבור שהות-מה נפתחה הדלת כמעט קט, לכעין סדק קטן: מתוך הסדק התבוננה גרת-הבית אל הבא בחשד גלוי; נראו רק עיניה הקטנות, הנוצצות מן האפלה. אולם בראותה אנשים הרבה בפרוודור, התאוששה ופתחה כראוי. האיש הצעיר עבר את המפתן ונכנס לביאה אפלה, שהיתה גדורה במסך; מעבר למסך היה חדר-מטבח קטן. הזקנה עמדה לפני הבא, מחרישה והביטה אליו בשאלה. זו היתה זקנה פעוטה ויבשה כבת-ששים, בעלת עינים קטנות, חדות ורגזניות, חטם קטן חד ושערות פרועות. שערותיה אלו, שאך מעט הפכו לבן, היו משוחות בשמן הרבה. צוארה הדק והארך, דומה לרגל של תרנגולת, היה עטוף באיזה מין ארג סמרטוטי, ועל כתפיה, למרות החם החזק, התנוודדה מעטפת-שער מרוטה וצהבה מוקן. הזקנה השתעלה וגנחה לרגעים. כפי הנראה, הביט בה האיש הצעיר באיזה אפן מיחד: בעיניה נתגלה שוב החשד הקודם.

– רסקולניקוב, סטודנט, הייתי אצלה לפני חדש ימים, – מהר להזכיר האיש הצעיר בהשתחוויה קלה, בהביאו בחשבון את הצורך להיות נמוסי ככל האפשר.
– זוכרת אני, אבי, זוכרת היטב, שהיה, – קראה הזקנה בשפה ברורה, מבלי הסר ממנו את עיניה המלאות שאלה ופקפוק.

– ובכן... באתי שנית בדבר ענין שכזה... – המשיך רסקולניקוב, נכלם קצת ותמה על חשדנותה של הזקנה.

“אפשר, אמנם, שדרכה בכך, אלא שאז לא הכרתי בזה” – חשב מתוך הרגשה אי-נעימה. הזקנה שתקה רגע, כנמלכת בדעתה; אחר-כך צעדה צעד הצדה ובהראותה על דלת החדר הפנימי, ובתתה לאורח להפנס ראשון, אמרה:
– יפנס, אבי.

החדר הבלתי-גדול, שבו נכנס האיש הצעיר, עם כתליו המכסים גיר צהב, עם מיני פרחי היבשים, עם מסכי-הבד שעל חלונותיו, היה באותו רגע מואר בקרני החמה השוקעת. “וגם אז תזרח ככה החמה!” – חלף מבלי משים רעיון במוחו של רסקולניקוב, ובמבט חד העביר את עיניו על כל הנמצא בחדר, בכדי ללמוד לדעת ולזכור היטב את כל מצב המקום. אולם בחדר לא היה שום דבר יוצא מגדר הרגיל. בין כל הרהיטים – ישנים מאוד ומצבע צהב – אפשר היה למנות רק: ספה יוצאת דפן גדול, שלחן עגל לפני הספה, שלחן-תלפשת קטן עם מראָה קטנה, כסאות אצל הכתלים ושתיים-שלוש תמונות אגורה במסגרת צהבות, שבהן היו מצירות איזו בתולות אשכנזיות וצפרים בידיהן. הנה כל הרהיטי-הבית. בפנה, לפני איקונין לא גדולים, דלק נריהתמיד. פל שרר נקיון גדול; גם הרהיטים, גם הרצפה היו מצחצחים למשעי. “עבודת אלישבע” – חשב האיש הצעיר. אף קרט של אבק היה בבל-יראה ובבל-מצא. נקיון כזה שורר רק בדירותיהן של אלמנות זקנות וקפדניות. כך הוסיף רסקולניקוב

החטא ועונשו

לחשוב בפני עצמו והעיקר מבט אלכסוני-סקרני על מסך-הקנכוס של דלת החדר השני הקטנטן, ששם עמדה מטתה של הזקנה וגם ארון-חפציה ושעד כה לא הביט שמה אף פעם. בכל המעון היו רק שני החדרים האלה.

- מה דרוש לו? - פנתה אליו הזקנה בקול שנון, לאחר שנכנסה החדרה, וכמקדם נצבה ישר לנכחו, בכדי להביט ישר בפניו.

- משכון הבאתי, הנה! - והוא הוציא מכיסו שעון של כסף ישן ומחסר-צורה. מצד שני למכסה היה ציור של גלובוס. השרשרת היתה מעופרת.

- אבל הן הגיע כבר גם זמן הפרעון של החוב הקודם. החדש עבר כבר שלשום.

- אני אשלם לה רבית בעד עוד חדש; תמתין לי.

- זה כבר תלוי ברצוני הטוב, אבי: להמתין או למכור את המשכון שלו מיד.

- כמה תתן לי בעד השעון, אלינה איבנובנה?

- חפצים שאינם שוים כלום הוא הולך ומביא לי. בעד הטבעת נתתי לו בפעם ההיא שני שטרות. והנה כמותה אפשר לקנות חדשה מאת הצורף בעד רבל וחצי.

- תתן לי ארבעה רבלים בעד השעון, אני אפדהו, ירשת-אבי הוא לי. אני אקבל כסף במהרה.

- רבל וחצי יקה, הרבית מראש, אם יש את נפשי.

- רבל וחצי! - קרא האיש הצעיר.

- כחפצו. - והזקנה הושיטה לו את השעון בחזרה.

האיש הצעיר לקח את החפץ, וכל כך חרה לו, עד כי כבר אמר ללכת; אך בו ברגע שב

אליו רוחו, נזכר, כי בררה אחרת אין לו ושעוד מטרה אחת יש לו בבקורו זה.

- תני! - קרא בגסות.

הזקנה פשפשה בכיסה, בכדי להוציא משם את המפתחות, ועברה לחדר השני שמעבר למסך. האיש הצעיר, כשנשאר לבדו בלב החדר, הקשיב בסקרנות וחשב מזמות. נשמע, איך שהזקנה פותחת את ארון-חפציה. "נראה שיש שם ארגז עליון", שער. "ויוצא מזה, שאת המפתחות היא נושאת בכיס מימין... כלם בצרור אחד, בטבעת של בדיל... ומפתח אחד יש שם, שהוא גדול מחבריו, גדול פי שלשה, וזו יוצא ממנו; כרי, שלא מארון החפצים... שמע מינה, שיש לה איזו תבה קטנה, מיחדה... הרי זה מענין. לתבות הקטנות תמיד מפתחות כאלה, ואגב מה מזהם לחשוב על כל זה..."

הזקנה שבה.

- הרי כך, אבי: כשאני לוקחת ממנו עשר קופיקות רבית בעד רבל לחדש, הרי בעד רבל

וחצי הוא תני לי חמש-עשרה קופיקות, בעד חדש במקדם; עכשיו בעד שני הרבלים הקודמים מגיע לי על חשבון זה עשרים קופיקות. סך-הכל שלשים וחמש קופיקות. יוצא, שבעד

השעון שלו הוא מקבל ממני רבל וחמש-עשרה קופיקות. הרי שלו לפניו.

- כיצד! רק רבל וחמש-עשרה קופיקות!?

- כן נכון וקים.

האיש הצעיר לא הוסיף להתנפח ונטל את המעות. הוא הביט על הזקנה ולא מהר ללכת,

כאלו היה בחפצו להגיד דבר-מה או לעשות מה, אלא שבעצמו לא ידע מה.

- אני, אלינה איבנובנה, אפשר שאביא לה בימים האלה עוד חפץ אחד... של כסף... חפץ טוב... קפסה לפפירוסים... מיד כשאחזירה מרעי... - הוא נכלם ונשתתק.

- נו, אז נראה ונדבר.

- שלום לה... והיא יושבת תמיד בבית לבדה, אחותה אינה? - שאל כבלתי נוגע כלל בדבר, כשיצא אל הפיאה.

- ומה לו ולה, אבי?

- לא-כלום. שאלתי בעלמא. למה תתרגז? שלום, אלינה איבנובנה!

רסקולניקוב יצא בכלמה גמורה. הכלמה הזאת הלכה הלוך וגדול. ברדתו מעל המדרגות, נעצר אפילו פעמים אחדות, כאיש אשר יפהל פתאום בדרך-הלוכו - והוא עומד. ולאחרונה, כשהיה כבר בחוץ, קרא:

"הוי, אלי! כמה מזהם כל זה! והאמנם, האמנם אני... לא, זה הבל, זהו דבר אשר אין לו שחר! - הוסיף בהחלט, - האפשר היה, שדבר-זוּעָה שכזה יעלה גם על דעתי? שלכעור כזה יהא מקום בלבי? העקר: כעור, זְהֵמָה, זְהֵמָה! ... ואני, חדש ימים"...

ואולם גם במלים, גם בקריאות לא יכל להביע את התרגשותו כי רבה. ההרגשה של געל-נפש לאין שעור, אשר התחילה לדכדך ולעכר את לבו בשעה שהלך אל בית הזקנה, הגיעה עכשיו למדה שכזו ונעשתה כליכך ברורה, עד שלא ידע אנה לברוח מיגונו. הוא צעד על פני המדרגה כשפור, מבלי להכיר בעוברים ושבים, הלך ונתקל בהם, ורוחו לא שב אליו אלא כשהיה כבר ברחוב השני. הוא נשא את עיניו וראה, כי הוא עומד אצל בית-מרזח, שהפניסה אליו היא מן המדרגה למטה, על-פני סלם יורד למרתף. בו-ברגע יצאו מן הדלת שני שפורים, שתמכו איש ברעהו, גדפו איש את רעהו וטפסו למעלה. מבלי הרבות מחשבות, ירד רסקולניקוב כרגע למטה, עד היום הזה לא בא מעודו לבתי-מרזח, אלא שעתה הסתובב ראשו וצמאון לוהט ענה אותו, תשוקה נתעוררה בו לשתות מעט שכר קר, בפרט בחשבו את חלשתו הפתאמית גם לתוצאה מרעבונו. הוא קבע לו ישיבה בפנה אפלה ונרפשה, אצל שלחן לח, בקש להגיש לו שכר ושתה בצמא את הכוס הראשונה. מיד הוקל לו והואר לו. "כל זה הבל", אמר לעצמו בתקוה, "ואין כאן כלל ממה להתפעל! פשוט, חלשה גופנית! איזו כוס שכר, איזו פרוסת-לחם, - ובכהרף-עין יחזק השכל, תתבהר המחשבה, יתגבר הרצון! טפו, מה נבער כל זה!..." אך למרות ריקת-הבוז הזאת, הצהיבו-האירו פניו, כאלו הוסר ממנו פתאם איזה משא לעיפה, ובאחזה ורעות העיף עיניו על כל המסבים. ברם, גם ברגע זה כאלו חזה בלבו, שכל השנוי-לטובה אף הוא ממקור חולני יהלך.

בינתיים, ובבית-המרזח נשארו אנשים מעט. מלבד אותם שני השכורים, שנפגשו על סלם-המדרגות, יצאה אחריהם מן הבית כנופיה שלמה, בת חמשה-ששה אנשים עם בתולה אחת ועם הרמוניקה. אז נעשה בבית-המרזח שקט ומרות. נשארו: שכור אחד, אבל לא מבסס יותר מדאי, שישב על כוס שכר, ומראהו כפני אחד העירוניים; חָבְרוּ, בן-אדם עָבָה, גדול, בגלימה ספירית ובעל זקן לבן, שכור מאד מאד, שנרדם על הספסל, ורק לעתים, פתאם, כמו מתוך שנה, היה מתחיל למולל באצבעותיו, כששתי ידיו פרושות לימין ולשמאל, וחלק גופו העליון, מבלי התרומם מעל הספסל, מזדעזע; ואגב היה מזמזם איזו מלים כסיליות, מתאמץ לזכור דברי-זמר, מעין:

כָּל הַשָּׁנָה נִשְׁקָ לְאִשְׁתּוֹ
כָּל הַשָּׁנָה נִשְׁקָ לְאִשְׁתּוֹ...

או פתאם, בהקיצו משנתו:

הֲלֵךְ לוֹ בְּחֹב־פּוֹדֵי צָה
וְאֵת הָרֵאשׁוֹנָה מְצָא, מְצָא...

אבל איש לא השתתף בשמחתו. חברו השתקן התיחס לכל אלו ההתפרצויות במין איבה ובפקפוק. היה כאן עוד בן-אדם אחד, דומה במראהו למי-שהיהפקיד. זה ישב לבדו, לפני כוסו, לוגם לעתים ממנה ומביט לצדדין. ואף הוא היה כמו שקוע בכעין סערת-רוח.

II

רסקולניקוב לא היה רגיל אצל המון-בני-אדם, ולא עוד אלא שכאמור, התחבא מפני כל חברותא, ביחוד בעת האחרונה. אולם עכשו נמשך משום-מה לבריות. כעין דבר-מה חדש התחולל בו, ויחד עם זה עלה איזה כֶּסֶף לבני-אדם. הוא נתעַנְף כל-כך מן החדש המלא הזה של שממון מְרָכּוֹ והתרגשות קודרת, עד שהשתוקק - ולו רק לרגע אחד - לשאוף אוירו של עולם אחר, יהיה העולם ההוא מה שיהיה; ולמרות כל החלאה של הסביבה, נשאר עתה יושב בבית-המרזח בענג.

בעל בית-המרזח נמצא בשעה זו בחדר אחר, אלא שלרגעים היה יורד לכאן מאיוו שלבים, ובשעת מעשה היו מתגלות ראשונה נעליו הגנדרניות, המשוחות-המצחצחות, עם שוליהן המפשלים, הרחבים והאדמִים. הוא היה לבוש ב"פּוֹדֵי יוֹבְקָה" ובמקטן של אַטְלַס שחור ומגאל מאד, בלי רביד, וכל פניו היו כמו משוחים בשמן, כמנעול של ברזל. אל שלחן-המוזיגה עמד נער כבן-ארבע-עשרה, והיה בבית עוד חבר לו, נער צעיר ממנו, שהיה מגיש לאורחים את אשר דרשו. על השלחן נמצאו: מין חרֶסֶת של קשואים, פרוסות של פת קיבר וחתיכות קטנות של דגים; מכל זה נדף ריח רע מאד. האויר החניק עד לבלתי נשוא, והכל היה כל-כך טבול בריח של משקאות חריפים, עד שדומה היה, שמן האויר הזה בלבד אפשר להשתכר במשך של רגעים אחדים.

יש פגישות עם אנשים זרים לגמרי, אנשים אשר לא ידענו אותם מתמול-שלשום, שהן מתחילות לעִנְנֵן אותנו מן המבט הראשון, לפתע פתאום, עוד טרם הוצאנו הָגָה. רשם של פגישה כעין זו עשה על רסקולניקוב אותו האורח, שישב מרחוק ודומה היה לפקיד שנדחה ממשרתו. האיש הצעיר זכר אחר-כך לא פעם את הרשם הראשון הזה, ואף מצא לו באור בתכונת עצמו לנֶחֶש בלבו ולְצַפּוֹת דברים מראש. הוא העיף מבטים בלי-חֶשֶׁךְ על פלוני מי-שהיה-פקיד, כמובן גם מאותו טעם, שאף פלוני לא גרע ממנו עין, ונראה היה שיִצְרוֹ של אותו האיש גדול מאד להתחיל בשיחה. על כל שאר האנשים שהיו כאן, לרבות גם את בעל-הבית בעצמו, הביט הפקיד באיזה מן קהות-שברגילות, ואם תמצא לאמר, בשעמום, ויחד

עם זה במעין צל של בטול גאותני, כמו על אנשים בעלי מצב ומדרגת-התפתחות נמוכים משלו, שמה לו ולהם? – זה היה איש למעלה מחמשים בשנותיו, בעל קומה ממצעת ומבנה גו איתן, ששיבה זרקה בשערותיו וקרחה גדולה לו בראשו. פניו היו צהבים, כמעט ירקים ונמקים משפרות, ומבעד ריסיו הנפוחים התנוצצו עינים קטנטנות, כסדקים, אבל ערות מאד. אולם בכלו היה דבר-מה משנה ביותר; במבטו התנוסס איזה אור של התלהבות – היה בו, אם תמצא לאמר, גם בינה, גם שכל, – אבל עם זה רעד שם גם איזה מין שגעון. לבושו היה: פרק שחור ישר, קרוע ובלוי לגמרי, שכפתוריו לא היו לו. רק כפתור אחד עוד היה תלוי בנס, ובו רפס הפרק: נראה, שבעליו מאן להתרחק לחלוטין מנמוסי-העולם. מבעד המקטרן הנקאי התבלט הצוארון, מקמט, נאלח ורטב. פניו היו מגלחים, כדרך הפקידים, אבל מלפני זמן רב, באפן שספית-השערות הנהוב היה עבה כבר. גם בתנועותיו התנוססה איזו חשיבות פקידית. אולם הוא היה נסער ברוחו, סכסך את שערותיו, ויש שתמך, מתוך יגון, את ראשו בשתי ידיו, בהניחו את זרועות שרוליו הקרועות על השלחן המסאב והמדבק, לאחרונה שלח מבט ישר אל רסקולניקוב ואמר בקול רם וברור:

– האם יש לי הרשות להרהיב בנפשי עז, אדוני הנכבד שלי, לפנות אליו בשיחה של נמוס ודרך-ארץ? יען כי אף-על-פי שלבושו של כבודו אינו הדור ומפאר, הנה נסיון-החיים המרבה שלי יורני להכיר בו אדם משכיל ובלתי מצוי אצל שכרות. בעצמי הרי אני איש, שפבר תמיד את ההשכלה כשהיא מאחדת עם רגשות הלבב; וחוזן מזה הרי אני במדרגה של יועץ טיטולרי. מרמלדוב – זה שמי וזכרי; יועץ טיטולרי, וארשה לעצמי לשאול: כבודו משמש בפקידות?

– לא, לומד אני... – ענה האיש הצעיר, תמה במקצת גם על הסגנון הנמלץ של איש-שיחו וגם על שפנה אליו באפן ישר ועקשני כל-כך. למרות התשוקה הרגעית, שהיתה לו זה עתה לבוא באיזה מגע עם חברת בן אדם, הנה בשמעו את ההגה הראשון יוצא מפני ילוד-אשה ומכון אליו, חש פתאם את רגש-הרגו הבלתי נעים והתדירי שלו ואת הבחילה וגעל-הנפש שלו לכל זר הקרב או האומר לקרוב אל אישיותו.

– סטודנט, זאת אומרת, או מי-שהיה סטודנט! – קרא הפקיד בצנחה – ואני, אמנם, כך אמרתי בלבי! הנסיון, אדוני הנכבד, הנסיון המרבה! – ולא את התפארות הגיע אצבע במצחו – מי-שהיה סטודנט או יושב בבית שבת תחכמוני! וירשני-נא, – הוא קם, נמעד, נטל בחפזון את צלוחיתו, כוסו, וישב אצל האיש הצעיר ישיבה אלכסונית במקצת. – הוא היה שכור כלוט, אבל דבר בשפת יתר ובזריזות, ורק לעתים היה מתבלבל קצת ומלעיג בלשונו. באיזה מין צמאון התנפל על רסקולניקוב, כאלו גם עליו עבר חדש ימים לבלי דבר עם איש דבר.

– אדוני הנכבד, – התחיל הדובר כמעט בחגיגות – העניות אינה עברה, אמת היא. יודע אני גם כן כי השכרות אינה מדה טובה, והדברים קל-וחמר. ברם הדלות, אדוני הנכבד, הדלות – עברה היא, כשהנך עני, הרי עדין שומר אתה על טהרת רגשות לבבך, אבל כשהגעת למדרגה של דלות – אין צדיק בארץ. בעון דלות לא במקל תגרש מן גו – במטאטא השמד יטאטואך מן החברה האנושית, למען תעלב עלבון גדול; ובצדק, בצדק, יען

החטא ועונשו

כי בדלותי הרי אני הראשון נכון להעליב את עצמי. והיוצא מזה? בית-המרזח! אדוני הנכבד, לפני חדש ימים הכה ה' לבוטניקוב את אשתי, ואשתי אינה דומה אלי! מבין הוא? וירשני נא לשאול אותו עוד, כך, יהא בתור סקרנות בעלמא: האם ארע לכבודו ללון על נהר-גיבה, על ספינות-השחת?

- לא, לא ארע, - ענה רסקולניקוב - מה פרוש?

- נו, ואני הנה משם אני, וזה הלילה החמישי...

הוא מזוג לו כוס, הריק אותה ושקע במחשבות. ובאמת, על מלבוסיו וגם בשערותיו נראו זעיר-שם שרידי גבעולי-קש. היו ידים לשער, שזה חמשה ימים רצופים, אשר האיש לא התפשט ולא התרחץ. ביחוד היו ידיו מגאלות, שמנות, אךמות, וצפרניו שחורות.

שיחתו, דומה, העירה שימת-לב כללית, אמנם לא מרבה. הנערים שאצל שלחן-המזיגה התחילו לגחך בקול. בעל-הבית, נדמה, ירד הלום במתפנן, בכדי לשמוע את ה"בדחן", וישב ברחוק-מקום, כשהוא מפהק בעצלות, אבל בחשיבות. נראה היה, שמרמלדוב נודע בבית הזה מאז. ואף הנטייה לשפה נמלצה רכש לו, כפי שצריך לשער, מתוך הרגל להכנס בשיחות תמידיות עם מבקרים שונים וזרים לו. ההרגל הזה נעשה אצל שותי-שכור ידועים לצורך הכרחי, וביחוד אצל אלה, שבביתם נוהגים בהם קשות ושולטים בהם לרעה. בגלל זה בהמצאם בחברת בני-גילם השכורים הרי הם כמו משתדלים לרכוש להם יחס של הֶצְדָקָה, ואם אפשר - גם יחס של כבוד.

- בדחן! - קרא בעל-הבית בקול - ומפני מה אינך עובד, מפני מה אינך משרת

בכהנתך, אם פקיד אתה?

- מפני מה איני משרת בכהנתי, אדוני הנכבד, - פנה מרמלדוב לרסקולניקוב, כאלו הוא ולא אחר שאל אותו את השאלה - מפני מה אינני? ולבי שלי כלום אינו כואב על שאני הולך בטל? בשעה שה' לבוטניקוב, לפני חדש ימים, הכה את אשתי באגרוף-רשע, ואני שכבתי שכור, כלום לא עֵינִיתִי? ירשני, איש צעיר, ואשאלהו: האם ארע לו... המ... נו, לבקש הלואה באפס כל תקוה?

- ארע ... הינו, מה זאת אומרת באפס תקוה?

- זאת אומרת, לגמרי בלי שום תקוה לקבל, לבקש מתוך ידיעה גמורה, ששום דבר לא יצא מזה. הרי אתה יודע ברור, יודע מראש ובנדאות מחלטה, שאדם זה, שאזרח נאמן ומועיל זה - האזרח הכי-נאמן והכי-מועיל באזרחים - לא יתן לך אף פרוטה אחת בשום אופן, שהרי, שואל אני, למה לו לתן? הן הוא יודע, שאני לא אחזיר לו. מתוך רחמנות? אבל הרי לבוטניקוב, הנוקה אחרי הרעיונות החדשים, הסביר בימים האלה, כי הרחמנות בזמננו נאסרה אפילו על-פי המדע, ושבאנגליה כבר הנהג כך, באשר שם פוליטיקה אֶקוֹנוֹמִית, למה אֶפּוּא, שואל אני, ילוה לי? והנה, בדעתך מראש, שהוא לא ילוה, הרי אתה אף-על-פי-כן שם לדרך פעמך!...

- הליכה כזו למה? - העיר רסקולניקוב.

- אבל אם אין איש אחר ואין מקום ללכת אליו! הן נחוץ הוא, שלכל אדם יהיה, בכל-זאת, איזה מקום, שיוכל ללכת שמה. כי הן יש עתים, שאיזה-מקום-שהוא דרוש, בלי כל

טענות ומענות, מקום ללכת אליו! בשעה שפתי היחידה הלכה בפעם הראשונה ונעשתה לבעלת "תעודה צהבה", הלכתי גם אני... (כי בתי חיה על-פי תעודה צהבה... כן)... - הוסיף בחצאי-עגול, בהביטו באיזו אי-מנוחה אל האיש הצעיר - אין דבר, אדוני הנכבד, אין דבר! - מהר מיד ובמנוחה, לכאורה, להודיע, כששני הנערים שאצל שלחן המזיגה זפוהו בנחירה ובעלהיבית בעצמו הצטחק גם הוא - אין דבר! מנדוראש זה לא יכלימני, כי הפל ידוע כבר לכל, וכל סתר יתגלה; ולא בבוז אני מתיחס לזה; בהכנעה אקבל יסורי. יהא כך! יהא כך! "זאת תורת האדם!" ירשני נא, איש צעיר: היכול הוא... או לא, ביתר בהירות וביתר דיוק: לא היכול הוא, כי-אם המעז הוא, בהביטו בי בשעה זו, להגיד בפרוש, שאני איני חוזר? האיש הצעיר לא הוציא הגה מפיו.

- נו-ס, - המשיך הנואם בתנועה של אדם הגון, ובפעם הזאת גם בחשיבות כפולה, לאחר שקם לדממה קול-צחוק-הלגלוג שבחדר - נו-ס, ויהא שאני חוזר, והיא גברת כבודה! לי פני חיה רעה, והיא, קטרינה איבנובנה, זוגתי שתחיה - נפש משכלת ובת-שטף-אופיציר מלדה ומבטן. יהא, יהא שאני נבל ומנוגל, והיא אשת-לב ומלאה רגשות עדינים שחנכה בהם. ויחד עם זה... הוי, אלו נכמרו רחמיה לחמלה עלי! אדוני הנכבד, אדוני הנכבד, הן נחוץ, נחוץ הוא, שיהיה לכל אדם מקום אחד, לכל-הפחות, ששם ירחמו גם אותו! וקטרינה איבנובנה, אף-על-פי שהיא גברת גדולת-נפש, אבל ישר אין אתה... ואף-על-פי שאני מבין בעצמי, שבשעה שהיא מורטת שער ראשי אין היא מורטת אלא מרחמים רבים (כי, חוזר אני בלי בושה, היא מורטת את שערי, איש צעיר - אשר בחשיבות-משנה, כששמע שוב קול-לגלוג, אבל, אָלי, מה היה, אלו היתה היא רק פעם אחת... אבל לא! לא! כל אלה דברים בטלים הם, ואין מה לדבר!... כי זה לא פעם היה היה כחפץ לבי וזה לא פעם חמל חמלו עלי, אך זוהי תכונתי, כך היא תכונתי, בְּהִמָּה אני!

- שאלה היא! - העיר בעלהיבית מתוך פהוק.

מרמלדוב הטיח הטחה מחלטה באגרופו על השלחן.

- כך היא תכונתי! - היודע הוא, הידוע הוא, אדוני, שאני גם את הפזמקאות שלה נתתי ביין? לא את נעליה, כי זה עדין דומה היה קצת לנוהג שבעולם, אלא את פזמקאותיה, את פזמקאותיה נתתי ביין. מעטפת-הצואר שלה משער עזים גם-כן נתתי ביין, וזו נתנה לה במתנה, עוד קדם שנשאה לי; שלה היתה, לא שלי; ודירתנו היא קרן-זוית קרה, ובהרף הזה אָחזה צנה את אשתי, והיא משתעלת, משתעלת - ויורקת כבר דם. וילדים קטנים אצלנו שלשה, וקטרינה איבנובנה עמוסה בעבודה מן הפקר עד הערב, משפשפת וכובסת ואת הילדים רוחצת, כי לנקיון היא רגילה מימי ילדותה, ותָוה חלש לה, ולשחפת מיועדה היא, ואני מרגיש את זה? כלום לא, כלום לא ארגיש? וככל אשר אָרְבָּה לשתות, כן ארבה להרגיש. משום זה אני שותה, בשתייה זו רחמים ורגש אני מבקש... שותה אני, מפני שמשנה-צער רוצה אני להצטער! - וכמו מיאוש, השמיט את ראשו על השלחן.

- איש צעיר, - המשיך בהתרוממו שוב; - בפניו רואה אני מעין הבעה של איזו תוגה. אך נכנס נכנס הנה, ומיד הכרתי בהבעה זו, ולכן פניתי אליו בלי כל שהיות. יען כי במסרי לו את ספור-המעשה של ימי חיי, אין אני מתפון בזה להוקיע את עצמי לרָאָה בפני הריקנים

הללו, שבלאו־הכי הכל כבר ידוע להם, אלא את איש־הרגש ואיש־השכלה מבקש אנכי ידע אפוא, שאשתי נתחנכה באינסטיטוט אצילי שבעיר־הפלך, ואחרי גמרה את חקה שם, יצאה במחול לפני שר־הפלך ויתר השרים, ובעד זה קבלה אות־הצטינות של זהב ותעודת־תהלה. אות־הצטינות... נו, הלה כבר נמכר... כבר... המ... ותעודת־התהלה – זו מנתח עד היום בארגזה, ועוד זה לא כבר הראתה אותה לבעלת־דירתנו. ואף־על־פי, שעם בעלת־הדירה יש לה דין־ודברים בלתי פוסקים, בכל־זאת נכספה להתגאות קצת בפני מי־שיהיה ולספר למי־שהוא על הימים הראשונים, שהיו טובים מאלה. ואני איני מאשים אותה, איני מאשים אותה, כי רק זה אשר נשאר לה בזכרונה, וכל השאר – כלה, בעשן כלה! כן, כן, היא – גברת נלהבה, גאה ועקשנית. את הרצפה היא בעצמה משפשפת ופתה פת־קיבר, אבל יחס של אי־כבוד לעצמה לא תרשה בשום אפן. לפיכך לא תחרישה גם לה לבוטניקוב על גסותו, וכשהכה אותה בעד זה הי לבוטניקוב, נפלה למשכב לא כל־כך מחמת ההכאות כמו מחמת רגשותיה הנעלבים, אלמנה מבעלה נשאה לי, עם שלשה ילדים, אחד קטן מחברו. לבעלה הראשון, אופיצר מחיל־הרגלים נשאה מאהבה, ואתו ברחה מבית אביה. היא אהבה אותו מאד, אבל הוא התמכר אל המשחק־בקוביה, אחר־כך נמסר לדין, וכך מת. לבסוף הגיע לידי כך, שהוא היה מכה אותה; והיא, אף־על־פי שלא תחרישה לו, מה שידוע לי בדיוק מפי השמועה ועל־פי דוקומנטים, אבל עד היום היא מזכירה אותו בדמעות ומציגה אותו לי למופת, ואני שמח, שמח על זה, יען שבדמיונה, לכל־הפחות, היא רואה לפעמים את עצמה מאשרה... ונשארה היא אחרי מותו עם שלשה פעוטים בעיר־מחוז רחוקה ואכזרית, שגם אני נמצאתי שם אז, ונשארה בדחקות כל־כך נוראה, עד שגם אני, האיש אשר מראות הרבה ראה בימיו, אין בכחי לתאר אותה. כל קרוביה לא חפצו לדעת אותה. ואף היא גאה היתה, גאה ביותר... ואז, אדוני הנכבד, אז בעת ההיא, שהייתי אז גם־כן אלמן ואב לבת אחת, בת ארבע־עשרה, מאשתי הראשונה, הצעתי לפני את ידי, כי לא יכלתי לראות מיני יסורים כאלה. ויכול כבודו לדון על־פי זה, עד היכן הגיעו יסוריה, שהיא, משכילה ומחנכת ומשפחה מיחסת, הסכימה לקבל את הצעתי ולהנשא לי. אבל הסכימה! הלכה ונשאה לי! הלכה! בבכי ובדמעות ובספיקת־כף על ירך – אבל הלכה! יען כי לא היה לה שום מקום אחר ללכת אליו. המבין הוא, המבין הוא, אדוני הנכבד, מה משמע, כשאיך כבר שום מקום ללכת אליו! לא! את זה אין הוא מבין עדין... ושנה שלמה מלאתי את חובותי בדחילו ורחימו ובוזה (הוא הורה באצבע על צלוחית היין) לא נגעתי, יען כי רגש יש בלבי. אבל גם זכות זו לא עמדה לי; וכאן אבדה לי גם משרתי, וגם־כן לא באשמתי, אלא מחמת חלופי־מקומות, ואז נגעתי!... והנה לפני שנה וחצי, אחרי מסעות רבים והרפתקאות אין־מספר, הגענו לזו עיר־הבירה המפארה והמקשטה במצבות־אבן הרבה לאנשי־שם. וגם כאן השגתי לי משרה... השגתיה – ושוב אבדתיה. מבין הוא? כאן כבר אבדתיה באשמת עצמי: תכונתי גרמה... עכשיו דרים אנו בקרן־זווית שבמעונה של הגברת אַמליה פיודורובנה לִיפִינְהוֹל, ובמה אנו חיים ובמה אנו משלמים – לא אדע. הן הרבה אנשים גרים שם גם חוץ ממנו... סדום ועמורה... המ... כן, ובינתיים בָּגרה גם בתי, בתי מנשואי הראשונים; וכל אשר נשאה וסבלה בתי זו מאמה חורגתה, כל שנות התבגרותה – על כל זה אני שם מחסום לפי. יען כי אף־על־פי שקטרינה

איבנובנה מלאה כלה רגשות נאצלים, הרי היא גם אשה רתחנית ורגזנית, ולא תנוח ולא תשקוט... כן! נו, אין מה לזכור את כל אלה! כל חנוך, כפי שהוא יכול לשער, לא קבלה סוניה שלי. נסיתי אמנם לפני ארבע שנים ללמדה גיאוגרפיה ודברי־ימי־עולם; אך היות שפחי אני בכגון אלה אינו גדול ואף ספרי־למוד הגונים לא היו תחת ידי, כי כל הספרים אשר היו... המ! היו ואין עוד עתה אותם הספרים, לפיכך נגמר כל הלמוד בלא כלום. אצל כורש הפרסי נשארנו עומדים. אחר־כך, כשהגיעה כבר בתי לשנות־בגרות, קראה איזו ספרים בעלי תכן של אהבה, וזה לא כבר, באמצעותו של ה' לבזטניקוב – ספר אחד, תורת הפיזיולוגיה מאת לואיס – האם ידוע לאדוני הספר הזה? – בהתענינות רבה קראה אותו וגם לנו מסרה ממנו ראשי פרקים; הנה זה כל חנוכה והשכלתה. כעת אפנה אליו, אדוני הנכבד שלי, מצד עצמי ובשאלה פרטית: האם הרבה יכולה, לפי דעתו, עלמה עניה וישרה להשתכר מיגיע פִּיָּה?... חמש־עשרה קופיקות ביום, אדוני, לא תשתכר, אם היא רק יִשְׂרָה, ומִפְּרָסוֹת צדדיות אינה יודעת, ואף גם זה במה דברים אמורים? – אם תעבוד בפרך! ומה גם אם יועץ הממשלה קלופשטוק, איבן איבנוב – האם שמע אדוני על־אודותיו? – לא רק שלא שלם עד היום בעד תפירת חצי־תרסר כֹּתָנוֹת הוֹלְנֵדוֹת, אלא שגם גֵּרְשָׁה בחרפה, רקע למולה ברגליו וקרא לה שם של גנאי, והפל באמתלה, שפי הכתנת אינו, כביכול, על־פי המדה ואינו ישר. וכאן הילדים רעבים... וכאן קטרינה איבנובנה סובבת בחדר, סופקת כף וכתמים אדמים עולים בלחייה – כמו שמצוי אצל מחלה כמחלתה: "חיה את אָתְנוּ, כלומר, הולכת־בטל, אוכלת ושותה ובהם ביתנו תתחממי", ומה שִׁיךְ לאמר, שותה ואוכלת, אם גם הילדים יש שאינם רואים פרוסת־לחם בעיניהם שלשה ימים רצופים! אני שכבתי אז... נו, מה יש לכסות ולהעלים! שכבתי שכור, ושומע אני, סוניה שלי אומרת (כִּשְׁנָה נאלמה היא, וקול לה כלי־כך חשאי... צהבהבה היא, קטנה, ופניה תמיד תורים, כחושים־כחושים...), והיא אומרת: "מה, קטרינה איבנובנה, וכי באמת עלי ללכת בדרך זו?" ודריה פִּרְנָצוֹבְנָה, אשה רעה וידועה היטב לפוליצייה, שלחה כבר לא פעם על־ידי בעלת המעון להגיד... "ומדוע לא? – עונה קטרינה איבנובנה בכעין הלצה – מה יש לשמור! איזה אוצרו! אבל אל יאשימה, אל יאשימה, אדוני הנכבד, אל יאשים! לא בדעה צלולה נאמר זה, אולי מתוך רגשות מְלַבְלָבִים, מתוך חֲלִי ובשעת בכי הילדים הרעבים, ואף נאמר מעקרא יותר בכדי להעליב מאשר פשוטו כמשמעו... יען כי קטרינה איבנובנה היא בעלת אפי כזה, ואך יתנו הילדים את קולם בבכי, אף אם על רעבונם, מיד היא מתחילה להכותם. ורואה אני, בשעה הששית, קמה סוֹנְצ'יקָה, שמה את המטפחת על ראשה, לבשה את הפורנוס שלה הקל, ותלך מן הבית, ובשעה התשיעית חזרה, חזרה ישר אל קטרינה איבנובנה, ומחרישה הניחה על השלחן לפניו שלשים שקל. אף הגה אחד לא הוציאה בשעת מעשה, אף מבט אחד לא שלחה בה; לקחה רק את המטפחת היִרְקָה המְשׁוֹרָה הגדולה (מטפחת כללית כזו יש לנו, מְשׁוֹרָה), עטפה בו את כל ראשה ופניה ושכבה במטה ופניה אל הפתל, רק כתפיה הדלות וכל גופה רועדים... ואני, כמקדם, שוכב באותו המצב... וְרָאָה ראיתי אז, איש צעיר, ראיתי, היאך אחר־כך עמדה קטרינה איבנובנה, גם כן מבלי דבר חצי דבר, נגשה אל מטתה של סוֹנְצ'יקָה וכל הנשף כרעה לרגליה על ברכיה, נשקה את רגליה, ולקום מִפְּרוֹעַ מְאֵנָה, ואחר־כך נרדמו כך שתיהן חבוקות... שתיהן... שתיהן... יחדו... כן... ואני... שכבתי שכור.

החטא ועונשו

מרמלדוב נשתתק, כאלו הושם מחנק לגרונו. אחר־כך מזג לו פתאם כוס, שתה וגנח מהנאת השתיה.

- למן העת ההיא, אדוני - המשיך אחרי הפסקה קצרה - למן העת ההיא, על־פי מקרה לא נעים אחד, ועל־פי "מסירה" של אנשים חורשי־רע (סִיָּעָה לזה ביחוד דריה פרנצובנה, על אשר, כלומר, לא חלקו לה בענין דנא את כל הכבוד הראוי), - למן העת ההיא הכרחה בתי, סופיה סמיונובנה, לקבל תעודה צהבה, ומטעם זה לא יכלה כבר להשאר לגור אתנו יחד, יען כי גם בעלת המעון, אמליה פידורובנה, מאנה להרשות את זה (ומתחלה עמדה בעצמה על־יד דריה פרנצובנה וסִיָּעָה בידה) וגם ה' לבזטניקוב... המ... בשביל סוגיה הרי יצא גם דבר המחלֶקֶת בינו ובין קטרינה איבנובנה. מתחלה נסה הוא בעצמו דְּכָר אל סונצ'יקה, ופתאם עטה גאה וגאון: "היאך, אני, משכיל על דבר אמת כמוני, אגור בדירה אחת עם שכזו? וקטרינה איבנובנה לא החרישה לו, הגנה על כבוד בתי... והתגלע הריב... ועכשו אין סונצ'יקה באה אלינו אלא בין־השמשות, ומקלה לקטרינה איבנובנה בכל אשר תוכל, ונותנת כל אשר לאֵל ידה... גרה היא בדירתו של הַחֵיִט פֶּרְנָאוֹמוֹב, חדר שְׁכוֹר לה שם, וכפרנאומוב חָגֵר הוא וכבד־פה, וכל בני־ביתו הרַבִּים אף הם כבד־פה. וגם אשתו כבד־פה... פֶּלֶם נמצאים בחדר אחד, ולסוגיה חדר לבדה עם מחיצה... המ... כן... אנשים רָשִׁים מאד וכבד־פה... כן... ואז בפקר, אך קמתי ממשכבי, שמתי עלי את סמרטוטי, נשאתי כפי לשמים והלכתי לכבוד מעלתו, לאיבן אפֶנְסִיֹּבִיץ, את רום מעלתו איבן אפנסיוביץ ידע כבודו?... לא? אם כן, אין הוא יודע איש־אלהים קדוש!... זהו - דוֹנְג... דוֹנְג לפני אלהים; כדונג לפני אש!... איבן אפנסיוביץ הואיל לשמוע לכל אשר ספרתי לו - וגם דמעה עלתה בעיניו. "נו, אמר לי, הַסִּפֵּת ושמע, מֶרְמֶלְדוֹב, פעם אחת כבר הכובת את תוחלתי ממך... לוקח אני אותך שנית, על אחריותי הפרטית", - כך הואיל לאמר לי - זְכוֹר, כלומר, לְךָ!" נשקתי את אבק כפות רגליו, במחשבה נשקתי, כי לעשות זה ממש לא היה מרשה לי, בהיותו שוֹעַ ואציל, ואיש בעל רעיונות ממלכתיים מתקדמים; שבתי הביתה, וכשהודעת, כי שוב נתקבלתי למְשֶׁרָה ומקבל שכירות, אָלִי, מה היה אז...

מרמלדוב נפסק שוב בהתרגשותו כי רבה. ברגע זה נכנסה מן החוץ חבורה שלמה של שכורים, ובכניסתם נשמעו צלילי תבת־נגינה, אשר שָׁכְרוּ והביאו אֶתָם, וקול צרוד של ילד בן־שבע מזמר: כפר קטן. עלה שאון. בעל־הבית ומשרתיו התחילו משמשים לפני הבאים. מרמלדוב, מבלי שים לב לבאים, המשיך את ספורו. הוא, נדמה, כבר נחלש מאד, אבל ככל אשר חלשה דעתו מִשְׁפָּרוֹת, כן גדל זרם דבריו. הזכרונות על ההצלחה, אשר האירה לו זה לא כבר פנים במשרתו, כמו החיו אותו ואף נשתקפו בפניו, אשר עורם קָרְן. רסקולניקוב האזין בשים־לב.

- זה היה, אדוני, לפני חמשה שבועות. כן... אך נודע הדבר להן, לשתיהן, לקטרינה איבנובנה ולסונצ'יקה, - רבון־עולם! מיד נחשבתי בעיניהן כאלו נאחזתי במלכות־השמים. מקדם הייתי שוכב כבהמה ומסביבי אך חרפות וגדופים! ועכשיו; צועדים מסביבי על בהונות הרגלים, משתיקים את הילדים. "סמיון זַחְרִיץ' עיף מעבודתו, נח מעבודתו, הסו!" לפני לכתי למשרתי הרי הן משקות אותי קפה, חלב רותח. זְבָדָה ממש התחילו להשיג בשבילי,

שומע הוא! ומהיכן המציאו לי גם חליפה חדשה, נאה, אחד־עשר רבל וחצי – לא אדע! נעלים, צוארונים קליקאיים – מן המבחר, מובדיר, הפל בעד אחד־עשר רבל וחצי, ומבחר מן המבחר. באתי ביום הראשון בצהריים מן הלשפה, והנה: קטרינה איבנובנה הכינה לסעודה שני תבשילים, מרק וצלי מלוח בצנון וחזרת, מה שעד היום לא עלה גם על הדעת. שמלות אין לה, זאת אומרת, אף זכר לשמלות, וכאן כאלו התלבשה לכבוד יום־טוב, התקשטה, ולא באיזו קשוחים, אלא כך, ממש יש מאין: תסרקת השערות, איזה רביד נקי על הצואר, נָא, הָא, והרי לך אשה אחרת לגמרי, גם יותר צעירה, גם יותר יפה. סונצ'קה, יונתי – תמתי, צורה רק בכסף. ולעצמה, אמרה, לעצמי לעת־עתה לא נאה, שאהיה אצלכם אורחה תדירית, רק עם חשכה לפעמים, שאיש לא יראני. שומע הוא, שומע? אחרי ארחת־הצהרים שכבתי לישון קצת, והנה – מה הוא סבור? לא התאפקה קטרינה איבנובנה: עוד לפני שבוע רָבָה עם בעלת־המעון, עם אמליה פיודורובנה, באפן שאין למטה הימנו, וכאן קראה לה לשתות קפה. שתי שעות ישבו והתלחשו: "היות שסמיון זְחַרְיִין' הושב עתה על פְּנו ומקבל שכירות, ולרום־מעלתו השר הלך בעצמו, ורום־מעלתו השר יצא בעצמו לקראתו, פקד על כל המחכים לו לחכות עוד, ואת סמיון זְחַרְיִין' העביר על־פני כל, החזיק אותו בידו והכניסוהו לחדרו". שומע הוא, שומע? "אני, כמובן, סמיון זְחַרְיִין', וזכר את כל הגדולות אשר עשית, ואף כי לא התבגרת על חֶלְשֶׁתְךָ וקלות־דעתך, אבל מכיון שאתה מבטיחני עכשו להזהר מהיום והלאה, והיות שבלעדיך אין כל סדר בלשכה (ישמע נא! ישמע נא!), הרי אני סומך, הוא אומר, על דבורך הנאמן". זאת אומרת, שכל זה, אגיד לו לאדוני, המציאה מדמיונה, ולא מתוך קלות־דעת, לא לשם התפארות בעלמא, לא! היא בעצמה האמינה בכל מלה ומלה. נחמה את עצמה בהזיות שלה, חי אלוהים! ואני איני דן את זה לכף חובה; לא, את זה אין אני דן לכף חובה!... ולפני ששה ימים, כשהבאתי הביתה את שכירותי הראשונה – עשרים ושלשה רבלים וארבעים קופיקות – בשלמות, קראה לי "דג קטן וחביב!" "דגי הקטן והחביב אתה" – אמרה. וביחידות, כשאיש לא היה בשעת מעשה, מבין הוא? לכאורה, איזה נוי אפשר למצא בי ואיזה בעל אנכי? והנה לא, כי מְלַקָּה לי בלחיי ואמרה: דגי הקטן והחביב. כך אמרה.

מרמלדוב הפסיק, אמר להצטחק, אך פתאם התחיל סנטרו רועד. ברם, הוא התאפק. מה שנוגע לשומע שלו, הנה זה בבית־המרוח, מראה התועבה, חמשת הלילות על ספינות השחת ובקבוק היי"ש, שהגיח לתוכו, יחד עם זו האהבה החולנית לאשתו ולביתו – כל אלה סכסכו את שרעפיו. רסקולניקוב שמע בהתאמצות רבה, אך גם באיזו הרגשה חולנית. הוא הצטער על שבא לכאן.

– אדוני הנכבד, אדוני הנכבד! – חזר מרמלדוב וקרא לאחר שנרגע, – הוי, אדוני, בעיניו אפשר שכל הדברים האלה אינם אלא שחוק, כמו בעיני הפל, ואפשר שרק לחנם אני גוול מנוחתו על־ידי כל אלה הבלי הפרטים הקטנונים של חיי ביתי, אך בשבילי אין זה שחוק! יען כי אני מרגיש את כל זה... ובמשך כל אותו היום הגן־עדני של ימות חיי וכל אותו הערב שגיתי בעצמי בכל מיני דמיונות פורחים: איך שאסדר את הפל, ואיך שאלביש ואנעיל את הילדים, ואיך שאתן לה לאשתי את האפשרות לנות, ואיך שאפדה את בתי היחידה מִבְּצַת־טְמָאתָה ואשיבה לחיק המשפחה... ועוד הרבה, הרבה... רשאי אדם לְהוֹזוֹת,

החטא ועונשו

אדוני. נו-ס, אדוני שלי (מרמלדוב כמו נרעד פתאם, הרים את ראשו והביט בעקשות בפני איש־שוחו), נו-ס, וביום השני, אחרי כל אלה המחשבות הטובות (זאת אומרת, לפני חמשה ימים בדיוק), לפנות ערב, חבלתי תחבולות־ערמה, וכנגב במחתרת באישון לילה, גנבתי מאת קטרינה איבנובנה את מפתח ארגזה, הוצאתי כל אשר נשאר מכסף־השכירות, כמה – כבר איני זוכר, והנה... והרי אני לפניך, לפניכם, הביטו אֵלַי, פִּלְכֶם! זה היום החמישי לצאתי מביתי, ושם מחפשים אחרי, ולמִשְׁרָתִי קֶץ, והמונדיר שלי בבית־המרוח שאצל גשר־מצרים, תמורתו קבלתי טלית זו, שאתם רואים עלי... וקֶץ לְכֹל!

מרמלדוב הכה באגרופו על מצחו, חרק שניו, עָצַם עיניו ונסמך בשארית פָּחו על זרועו ועל השלחן. אך כעבור רגע נשתנו פניו פתאם ובמין איזו ערמומיות מְעֵשֶׂה וְהֵעֵזָה מְכֻנָּת הביט ברסקולניקוב, נתן קולו בצחוק ואמר:

– והיום הייתי אצל סוניה, הלכתי לבקש שתתן לי בשביל ההמשך! חֶע־חֶע־חֶע!
– האמנם נתנה? – קרא מן הצד אחד מן הבאים, קרא וצחק צחוק גדול.
– הנה בקבוק זה נקנה בכספה, – אמר מרמלדוב בפנותו רק לרסקולניקוב – שלשים קופיקות הוציאה לי, בידיה ממש, אגורותיה האחרונות, כל מה שהיה לה, בעיני ראיתי... לא דברה דבר, רק הביטה אלי בדומיה... ככה עושים לא בארץ, כי־אם שם... מתעצבים על בני־האדם, בוכים, אך לא נוזפים בהם, לא נוזפים בהם, לא נוזפים! וזה יותר מְכָאֵב, כשלא נוזפים!.... שלשים קופיקות, כן. והרי הן נחוצות עכשיו גם לה, אֵה? מה סבור הוא, אדוני היקר? הלא היא מחיבה עכשיו לשמור על נקיונה וטהרתה. ונקיות זו, טהרה מיוחדת זו, עולה בדמים, מבין הוא? מבין הוא? נו, וחוזן מזה, איזו תמרוקים גם־כן נחוצים, אי־אפשר בלי זה, שמלה צבועה, זוג נעלים, שיש בהן משום טפיפה, בכדי להבליט בהן את כף הרגל הענגה בשעת מעבר על־פני בצה. עכשו מבין הוא, מבין הוא, אדוני, נקיות זו מה פִּרוּשָׁה? נו-ס, והנה אני, אביה־מולידיה, באתי וגזלתי ממנה את שלשים הקופיקות לייני! והרי אני שותה! והנה כליתי לשתות! נו, מי זה יחמול על איש שכמותי, אֵה? יש בו רחמים אלי עכשיו, אדוני, או לא? יגיד, אדוני, יש או לא? חֶע־חֶע־חֶע־חֶע!

הוא רצה למוזג לו עוד כוס, אך היי"ש כבר אָזַל. הצלוחית נתרוקנה.
– וכי מה יש לרחם אותך? – קרא בעל־הבית, שנמצא שוב בקרוב־מקום.
נשמע קול־צחוק וגם גדוף. צחקו וגדפו גם השומעים וגם הבלתי־שומעים; בשביל כך די היה להם רק להביט אל פרצופו של מי־שהיה־פקיד זה.

– לרחם! מה יש לרחם אותי! – צָנַח פתאם מרמלדוב בקומו ממושבו עם יד נוטיה לפניו ומתוך השראת־רוח יתרה, כָּאֵלו רק אל המלים האלה חכה והתפלל – מה יש לרחם, אומר אתה? כן! אותי אין מה לרחם! אותי צריך לצלוב, לצלוב ולא לרחם! אבל צְלוּב, הִדְיָן, צְלוּב וְחָמוּל! ואז אני בעצמי אֵלֶךְ אליך לצליבה, יען כי לא חדוה אני מבקש, כי־אם צער ודמעות!... וכי סבור אתה, הַתְּגָרָן, כי צלוחית יינך נעמה לי? אֵת הצער, את הצער חפשתי על תחתיתה, צער ודמעות, ואף טָעַם טעמתי מזה, ואף מצא מצאתי; ורחם ירחם אותנו מי שמרחם את הפל, מי שמבין הכל, הוא היחיד והמיחד, הוא גם הִדְיָן. ביום ההוא יבוא וישאל: "איה הבת אשר בשביל אמה־חורגתה הרעה והחולה, אשר בשביל עוללים זרים לה מכרה את עצמה?"

איה הבת אשר על אביה שבארץ, השכור המתעב, תמלה ואת פשעיו העצומים לא זכרה? ואז יאמר: "בואי! אני כבר סלחתי לך פעם... סלחתי לך פעם... והנה כל חטאותיך כצמר ילבינו, יקב אשר הרבית לאהוב"... ואז יכפר לסוניה שלי, יכפר, אני כבר יודע שיכפר... ולפני שעה, כשהייתי אצלה, חשתי את זאת בלבי!... ואת הכל ישפוט ברוח אפו, ולפל יסלה, לטובים ולרעים, לחכמים ולכסילים... וכאשר יכלה לעשות את דבר־משפטו בכלם, אז ידבר גם אלינו: "בואו, יאמר, גם אתם! בואו, השכורים, בואו, החלשים, בואו, החוטאים!" ואנו נצא חוצץ מבלי תכלה, ונתיצב. והוא יאמר: "חוזרים אתם! פני חיה רעה לכם וחותרם החיה עליכם; אבל בואו גם אתם!" אז יענו ויאמרו החכמים, אז יענו ויאמרו הצדיקים: "רבונו עולמים! למה תקבל את אלה?" והוא יאמר: "לכן אני מקבל אותם, החכמים, לכן אני מקבל אותם, הצדיקים, יען אשר איש מאלה לא חשב את עצמו כדאי והגון לזה"... ובדברו יפרוש עלינו את כפיו ואנו נפול לפניו... ונבכה... ונבין הכל! אז נבין הכל... הכל יבינו... גם קטרינה איבנובנה... גם היא תבין... אלהי... תבוא מלכותך!...

והוא נשמט על הספסל, נדכה ורפה־רוח, לבלי הביט על שום איש, כאלו נעלם ממנו כל אשר מסביב לו וישקע עמק במחשבות. דבריו השאירו אחריהם איזה רשם; לרגע נשתררה דומיה בבית, אך מהרה נשמעו קולות הצחוק והחרפות הקודמים.

- פסק את פסוקו!

- ערבב את היוצרות!

- פקיד!

וכו' וכו'.

- לכה ונלכה, אדוני, - אמר פתאם מרמלדוב, בהרימו את ראשו ובפנותו לרסקולניקוב - יובילני... ביתו של קוזל, בחצר. הגיעה השעה... לקטרינה איבנובנה.... רסקולניקוב רצה ללכת מפה זה כבר, ולעזור למרמלדוב חשב גם הוא בעצמו. נתגלה, שכחו של מרמלדוב היה הרבה גדול בפיו מאשר ברגליו, ובקומו נשען בתזקה על האיש הצעיר. הדרך היתה בת מאתיים־שלוש מאות צעדים. הפלמה והיראה, שתקפו את השכור, התגברו וגדלו בו ככל אשר קרב לביתו.

- לא את קטרינה איבנובנה אני ירא עתה - מלמל בסערת רוחו, - ואף לא זה, אשר תתחיל למרוט שערות ראשי. מה שערות? ... אפס!... זה אשר אני דובר! אם תמצא לאמר, הרי עוד יותר טוב, אם תמרוט, ולא את זה אני ירא... אני... את עיניה אני ירא... כן, עיניה... וגם מפני הכתמים האדמים שבלחייה אני ירא... וגם - מפני נשימתה אני ירא... ראייתם, כיצד השחופים נושמים, מתוך התרגוזות?... את בכי הילדים אני גם־כן ירא... מפני שאם סוניה לא האכילה אותם, הרי... אין אתי יודע עד מה! אין אני יודע! ולהכאותיה אני חושש... ידע, האדון, שהכאות כגון אלו לא רק שאינן מכאיבות לי, אלא שיש והן נעימות לי... יען כי בלי זה לא היה נוח לי... כך יותר טוב. תפני נא - ויוקל לה... כך יותר טוב. והנה הבית. ביתו של קוזל. נפח. אשכנזי עשיר... הכניסני פנימה!

הם נכנסו אל החצר ועלו אל הדיוטה הרביעית. וככל אשר עלו, כן גדלה החשכה על המדרגות. היתה כבר כמעט השעה האחת־עשרה, ואף־על־פי שבתקופה זו אין לילות ממש בפטרבורג, בכל־זאת היה ברום המדרגות אפל גדול.

החטא ועונשו

דלת קטנה ומסאבה בעשן, בקצה סלם המדרגות, היתה פתוחה. איזה שיור של גר האיר חדר דל עד למאד, אשר צעדים אחדים אָרְפוּ כל החדר נראה מן הפרוודור. הכל התגולל בו בלי סדר, בייחוד בלויי-סחבות שונים של מלבושי-ילדים. על-פני אחורי-החדר היה פרוש סדין נקוב. כנראה, עמדה מאחורי הסדין מטה. בעצם החדר היו רק שני כסאות וספת-עור, קרועה מאד, שלפניה עמד שלחן-מטבח ישן, בלי צבע ובלי כל מְכֶסֶת. על קצה השלחן דלק אותו שיור של גר-חלב בפמוט-ברזל. נתברר, שמרמלדוב גר בחדר מִיְחָד, ולא בפנת-חדר, אלא שהחדר שמש דרך-מַעְבָּר למעון אחר. הדלת ליתר הדירות, או הכלובים, שמלאו את ביתה של אמליה לִפְיוֹחֹנֶל, היתה פתוחה. משם עלה קול-שאון וצחוק. שחקו, כמדמה, בקוביה ושתו טה. פרחו משם לפעמים מלים בלתי נמוסיות כל-עֶקֶר.

רסקולניקוב הכיר כרגע את קטרינה איבנובנה. זו היתה אשה שפְּחָשָׁה עד לאפן נורא, דקה, גבוהה למדי וזקופה, בעלת שערות שחרחרות-כהות ונאות עדין ובעלת-לחיים, שהאדימו באמת מִפְתִּימֶיָהּ. היא התהלכה הלוך ושוב בחדרה הבלתי-גדול, באַמְצָה את ידיה אל תְּוֹה; שפתיה היו חרוכות ונשימתה קצרה, עצבנית. עיניה בערו כמו בקדחת, אבל המבט היה קשה וקפוא, ורשם מדכא עשו פניה השחופים והרגשניים לאור המהבהב של שריד-הנר הדועך. בעיני רסקולניקוב נדמתה לבת-שלישים, ובאמת לא התאימה למרמלדוב כל-עֶקֶר... בצעדי הבאים לא הרגישה האשה כלל; היא, דומה, היתה באיזה מצב של שכחה, לא שמעה דבר ולא ראתה דבר. אויר החדר היה מחניק, אבל את החלונות לא פתחה; מסלם-המדרגות נדף ריח-פֶּאֶשָׁה, אבל הדלת לעבר ההוא לא היתה סגורה; מן החדרים הפנימיים, דרך הדלת הפתוחה, התאבכו גלי עשן-טבק; היא השתעלה והדלת נשארה פתוחה, איש לא נעלה. הילדה הכי קטנה, כבת-שש, יִשְׁנָה על הרצפה, באיזה מצב של ישיבה, כל גופה הקטן כפוף וראשה נעוץ בספה. הנער, הגדול מאחותו זו בשנה, רעד ונודעזע פְּלוּ בפנה מבכי. נראה היה, שזה לפני רגע הִפָּה מכות נאמנות. הילדה הבכירה, כבת-שש, שגופה בגבהו ובדקותו דומה היה לגפרור, בכנת אחת קרועה לעורה ובבורנוס ישן ומעוץ על כתפיה הערמות (הבורנוס, כפי הנראה, נתפר לה לפני שנתים, מפני שעכשו לא הגיע גם לְבִרְפִיָּה), עמדה בִּפְנֵי אצל אחיה הקטן וחבקה את צוארו בזרועה האֶרְפָּה והכחושה כגפרור. היא, נדמה, השקיטה אותו, לחשה לו דבר-מה, עצרה בו בכל פחותיה, לבל יפרוץ שנית בבכי, ובאותה שעה שמרה בעיני-בְּעֵתָהּ את תנועות אמה (עיניה השחורות והגדולות-הגדולות נראו לגדולות עוד יותר מִשֶׁיָּהֶן על פניה הרזים והנפחתיים). מרמלדוב, מבלי הִפְנֵס הַחֲדָרָה, כרע אצל המפתן על ברכיו, ואת רסקולניקוב דחף והציג לפניו. האשה, בראותה את האיש הזר, נִצְבָּה לפניו פוורת-נפש, ולרגע כאלו שָׁבוּ אליה עשתונותיה והיא חקרה לדעת: מה ענינו של זה לכאן? אבל, כנראה, מיד עלה על דעתה, שהאיש הזה עובר בודאי לחדרים הפנימיים, בהיות דירתם חדר-מעבר; ולאחר שסברה כך, לא הוסיפה עוד לשים לו כל לב, והלכה לדלת-הפרוודור בכדי לסגרה, ופתאם נשאה את עיניה ותרא את אישה כורע על ברכיו במפתן – ותצעק.

- אה! - צעקה כמטרֶפֶה - תִּזְרָת! רוצח! הורג-נפשות!... והיכן המעות? מה בכיֶסֶךְ, הראה! וגם בגדיֶךְ לא הם! היכן בגדיֶךְ? היכן המעות? דַּבְּרִי!....

והיא התנפלה עליו לחפש בכיסיו. בהקשבה ובהכנעה גמורה סלק מרמלדוב כרגע את ידיו לשני צדדיו, בכדי לקל עליה על-ידי כך את מעשה הבדיקה. לא נמצאה אף פרוטה. - היכן, אפוא, המעות? - צעקה - הוי, אֵלִי, האמנם הוציא את הכל לשכרות? הן שנים-עשר רֶבֶל נשאר בארגז!... - ופתאום, בתקף השגעון, אָחזה אותו בשערותיו וסחבה אותו החדרה. מרמלדוב הִקֵּל לה את מעשה הסְחִיבָה, בוחלו בהכנעה אחריה על ברכיו. - והרי זה לי לענג! והרי זה לא למכאוב לי, כי-אם לע-נג, אדו-ני הנכ-בד, - הוציא מגרובו, מְרוֹט־שערות, ואף הטיח פעם את מצחו ברצפה. הילדה, שישנה על הרצפה, נתעוררה והתחילה לבכות. הנער שבפנה לא הבלִיג עוד, נודעוּע, התחיל צוֹח והתנפל אל אחותו באימה גדולה, כמעט מתעלף. הילדה הבכירה רעדה מתוך תנומה כְּעֵלָה נֶדָף. - בזבו! את הכל בזבו! - צעקה ביאוושה האשה האַמְלֵלָה - וגם את הבגדים! רעבים, רעבים! (היא ספקה כף ורמזה על הילדים). הוי, חיים ארורים! ואתה, אתה לא תבוש? - התנפלה פתאום על רסקולניקוב - מבית המרוח! אתה שתית עמו! גם אתה שתית עמו? צא מביתי, צא!

האיש הצעיר מהר ללכת, מבלי הוציא הגה, וביחוד כשנוסף על כל זה, נפתחה הדלת מן החדרים הפנימיים לרוחה, וממנה נשקפו סקרנים אחדים; נודקרו ראשים מְחֻצְפִים ומְגֻחְכִים, במצנפות ועם סיגרות בפיות; נתגלו פרצופים בְּחֻלְטִים ובלי חֻלְטִים, במלבושי קִיץ ובלי כל מלבושים, וקלפים בידי אחדים מהם, ביחוד הרבו הם לצחוק, בשעה שמרמלדוב, הנסחב בשערותיו, צעק, כי לענג לו הדבר. הם התחילו אפילו להִכְנֵס החדרה, לאחרונה נשמעה גם צוֹחָה מבִּשְׁרֵת רעה; אמליה ליפיוחול בעצמה פִּלְסָה לה נתיב דרך הנצבים, בכדי לעשות סדרים על-פי דרכה ולהפחיד בפעם המאה את האשה האַמְלֵלָה בפקד־גדוף לצאת מחר מן הדירה. לפני לכתו הספיק עוד רסקולניקוב להכניס ידו לתוך כיסו, גרף משם אגורות-נחשת ככל אשר העלה חפנו (מן הנכיון אשר קבל מהרֶבֶל בבית-המרוח) והניחן בלאט על החלון. לאחר כך, כשהיה כבר על המדרגות, נחם בלבו על הדבר ואמר לחזור בו. איזו מעשה טפשות עשיתי, - הרהר - כאן יש להם סוניה, ואני בעצמי "נצרך". אולם, בשימו אל לב, כי להחזיר את הכסף כבר אי-אפשר, ולו גם היה אפשר, לא היה נוטלו בכל-זאת, נפנף בידו לאות יאוש וילך למעונו. "לסוניה הלא נחוצים גם איזו תמרוקים, הוסיף להרהר בצעדו ברחוב ויצטחק באָרֶס; בדמים עולה נקיות זו... המ! וסוניה זו אפשר, שהיום תפשוט בעצמה את הרגלים... שהרי העסק הוא קצת מספן... ציד חיות... חפירת מטמונים... והרי שבלי כספי הנה פלם מחר שרויים בתענית... אי, סוניה! איזו באר, על-כל-פנים, עלה בידם לחפור! איזה מקור ל"חיונה"! ומקבלים את "החיונה" הזאת! מקבלים! בכו קצת - ונתרגלו. נָבֵל הוא האדם, וְלָפֵל הוא מתרגל!

הוא שקע במחשבות.

- ואם שקר בפי, - קרא פתאום מבלי-משים, - אם באמת לא נבל האדם, כל האדם, כלומר, כל מין האדם, הרי יוצא, שכל השאר - משפטים קדומים, רק פחדים ואיומים של ילדים, והתרו כל הרצועות, וכך צריך להיות!...